

Ainekava **Inimeseõpetus**

1. Õppe- ja kasvatuseesmärgid	1
2. Õppeaine kirjeldus.....	1
3. Gümnaasiumi õpitulemused	2
5. Füüsiline õpikeskkond.....	3
6. Hindamine	3
7. Inimeseõpetus I kursus „Perekonnaõpetus”	4
8. Inimeseõpetuse valikkursus „Psühholoogia”	6

Inimeseõpetuse kursuste õpetamisel taotletakse Gümnaasiumi riikliku õppekava lisa 5. „Ainevaldkond Sotsiaalsed“ kirjeldatud ainevaldkonna pädevuste, üldeesmärkide ja õpitulemuste saavutamist.

Üldpädevuste kujundamist toetavad ainevaldkonna õppeained erinevate rõhuasetuste kaudu.

Lõiming teiste valdkonnapädevuste ja ainevaldkondadega toimub ainevaldkonna pädevuste kujundamise kaudu.

Lõiming läbivate teemadega realiseerub valdkonna õppeainetes nii eesmärkide, õpitulemuste kui ka õppesisu tasandil.

1. Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Gümnaasiumi perekonnaõpetusega taotletakse, et õpilane:

- 1) kujuneb terviklikuks, iseseisvaks ja teisi arvestavaks isiksuseks;
- 2) omandab teadmised, oskused ja hoiakud, mis on esmavajalikud perekonnaeluks;
- 3) omandab valmiduse tunnetada iseennast ja oma rolli nii kasvuperekonna kui ka enda loodava perekonna liikmena.

2. Õppeaine kirjeldus

Perekonnaõpetuse kursuses keskendutakse perekonnaelu psühholoogiale, sotsioloogiale, eetikale, perekonnaõigusele, majandamisele ja perekonna rollile ühiskonnas, et toetada vajalike teadmiste, oskuste ja hoiakute omandamist tulevase perekonnaelu alusena. Kursus aitab ka tunnetada, mõtestada ja analüüsida olemasolevate kogemuste alusel oma rolli kasvuperekonnas ning arendada vastutustunnet loodavaks perekonnaeluks nii üksikisikuna kui ka ühiskonnas.

Perekonnaõpetuse kursus toetab eelkõige õpilaste enesemääratlus-, sotsiaalse ja väärtuspädevuse kujunemist. Teistest õppeainetest on kursus tihedalt seotud loodusainete, kirjanduse ja teiste sotsiaalvaldkonna ainetega.

Õppetegevuse valikul lähtutakse inimeseõpetuse üldisest eesmärgist, et toetada õpilase isiksuse arenemisele ning sotsialiseerumisele kaasa aitavate teadmiste, oskuste ja hoiakute kujunemist, kusjuures põhirõhk on hoiakute kujundamisel.

Õpilane õpib tundma ühiskonnas toimivaid demograafilisi, sotsiaalseid, majanduslikke ja ajaloolisi protsesse ning nähtusi, mis mõjutavad pereelu struktuure ja protsesse. Samuti integreerib õppeaine sotsiaalainete õppimisel saadud teadmisi ja oskusi ning eelmistel kooliastmetel õpitut, süstematiseerides õpitut perekonnaelu kontekstis ühiskonnas. Sestap rõhutatakse inimeseõpetuse praktilist ja rakenduslikku kallakut. Õppetegevused on aine eesmärkidest lähtuvalt õpilase jaoks mõistetavad ja tähenduslikud ning toetavad arusaama õpitava vajalikkusest. Kogu ainekäsitus on võimalikult elulähedane.

Õppe-metoodiliselt on tähtsad kolm valdkonda:

- 1) mitmekesised õppemeetodid, sh aktiivõppemeetodid (nt arutelud, rollimängud, rühmatööd, paaritööd, projektitööd, uurimistööd, juhtumianalüüsid, ajurünnakud jne) ning praktilised ülesanded (nt vaatlused, intervjuud jne);
- 2) individuaalse ja kollektiivse õppe võimaldamine;
- 3) õppe sidumine koolivälise eluga (nt projektitööd, uurimistööd, kohtumised erinevate inimestega jne), tagades aine seotuse igapäevaeluga.

Õpitulemuste kontrollimise ja hindamise vormid on metoodiliselt mitmekesised, luues võimalused nii individuaalseks kui ka kollektiivseks õppeks ning sidudes selle igapäevaeluga.

Väärtuskasvatus ja hoiakute kujundamine vaimse õpikeskkonna osana toimub üksteist mõistvas õhkkonnas ning on suunatud õpilaste positiivse mõtlemise arendamisele oma arengu- ja toimetulekuvõimaluste üle. Soodne sotsiaalne õpikeskkond toetub eelkõige õpilaste isikupära ja isiklike seisukohtade austamisele ning võimalustele vabalt arvamust avaldada, võimalustele initsiatiiviks, osalemiseks ja tegutsemiseks nii üksi kui ka koos teistega.

Perekonnaõpetuses õpitakse teatud teemasid ülevaate korras ja teatud teemasid sügavuti. Teemasid võib käsitleda nii üksteisele järgnevatena kui ka integreerituna, et saavutada oskuste-, teadmiste- ja väärtustepõhised õpitulemused.

3. Gümnaasiumi õpitulemused

Gümnaasiumi lõpetaja:

- 1) selgitab kooselu ja perekonna eri vormide osa üksikisiku ning ühiskonna elus;
- 2) väärtustab perekonda ning teab, oskab näha ja analüüsida lähedaste inimsuhete rolli inimese elus ning oma vastutust suhetes;
- 3) analüüsib perekonna funktsioone indiviidi ja ühiskonna seisukohast ning omab valmidust korraldada argielu kodus, arvestades pereliikmete turvalisust, vajadusi ja tervist;
- 4) tunneb abielu ja perekonna psühholoogilist, õiguslikku ning majanduslikku külge, teadvustades ühiskonna mõju perekonna kasvatustegevusele;
- 5) selgitab lapse arengu põhiküsimusi ja lapsevanema rolli lapse kasvatamises;
- 6) selgitab püsisuhte olemust ning selle seost seksuaalsuse ja armastusega, väärtustades usaldust ning positiivsed tundeid;
- 7) tunnetab iseennast, oma rolli ja vastutust nii kasvuperekonna kui ka loodava perekonna liikmena;
- 8) omab valmidust seostada enda tehtavaid valikuid isikliku pereelu õnnestumise võimalusega tulevikus;
- 9) mõistab vajadust tegutseda turvaliste inimsuhete loomise, säilimise ja arendamise nimel ning on valmis olema pere ja peret ümbritseva sotsiaalse võrgustiku liige.

4. Õppetegevus

Õppetegevust kavandades ja korraldades:

- 1) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, õppeaine eesmärkidest, õppesisust ja

- oodatavatest õpitulemustest ning toetatakse lõimingut teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
- 2) taotletakse, et õpilase õpikoormus (sh kodutööde maht) on mõõdukas, jaotub kursuse ulatuses ühtlaselt;
 - 3) võimaldatakse õppida individuaalselt ja üheskoos teistega (iseseisvad, paaris- ja rühmatööd), et toetada õpilaste kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks;
 - 4) kasutatakse diferentseeritud õppeülesandeid, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust, aitavad õpitut süvitsi mõista ning suurendavad õpimotivatsiooni;
 - 5) rakendatakse nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid;
 - 6) laiendatakse õpikeskkonda: näiteks arvutiklass, asutused, muuseumid, näitused;
 - 7) kasutatakse mitmekesiseid õppemeetodeid, sh aktiivõpet: arutelud, diskussioonid, juhtumianalüüsid, paaristööd, projektõpe, rollimängud, rühmatööd, väitlused, õpimapi ja uurimistöe koostamine, praktilised ja uurimistöed (nt töölehtede täitmine, loovtööde kirjutamine, infootsingud teabeallikatest) jne;
 - 8) arvestatakse õpilaste võimeid ja suutlikkust ja kohalikku eripära ning ühiskonnas toimuvaid muutusi;
 - 9) arendatakse õpilaste teadmisi, oskusi ja hoiakuid, sealjuures on põhiohk hoiakute kujundamisel;
 - 10) võimaldatakse siduda õpet koolivälise eluga, et kogu ainekäsitlus oleks võimalikult elulähedane.

5. Füüsiline õpikeskkond

Kool korraldab valdava osa õppest klassis, kus on võimalused rühmatöökaks ja ümarlauavestluseks ning toetavad demonstratsioonivahendid. Õppe sidumiseks igapäevaeluga võimaldab kool õpet väljaspool klassi.

6. Hindamine

Hindamisel lähtutakse vastavatest gümnaasiumi riikliku õppekava üldosa sätetest. Hindamise põhiline ülesanne on toetada õpilase arengut, kujundades positiivse minapildi ja adekvaatse enesehinnangu, kusjuures oluline on õpilase enda roll hindamises, pakkudes võimalusi enesehindamiseks. Inimeseõpetuses hinnatakse õpilaste teadmisi ja oskusi, kuid ei hinnata hoiakuid ega väärtusi. Hoiakute ja väärtuste kohta antakse õpilasele tagasisidet. Õpitulemuste hindamise vormid on mitmekesised, sisaldades nii suulisi, kirjalikke kui ka praktilisi ülesandeid.

Suuliste ja kirjalike ülesannete puhul õpilane:

- 1) selgitab ja kirjeldab mõistete sisu ning omavahelisi seoseid;
- 2) selgitab oma arvamusi, hinnanguid, seisukohti ja suhtumisi, seostades neid omandatud teadmistega ja igapäevaeluga;
- 3) eristab, rühmitab, võrdleb ja analüüsib olukordi, seisundeid, tegevusi ning tunnuseid lähtuvalt õpitulemustest;
- 4) demonstreerib faktide, mõistete ning seaduspärasuste tundmist lähtuvalt õpiülesannete sisust.

Praktiliste ülesannete puhul õpilane:

- 1) rakendab teoreetilisi teadmisi praktiliselt õpituatsioonis;
- 2) demonstreerib õpitulemustes määratud oskusi õpituatsioonis,
- 3) kirjeldab õpitulemustes määratud teadmiste ja oskuste rakendamist igapäevaelus.

7. Inimeseõpetuse kursused

I kursus „Perekonnaõpetus”

Õpitulemused ja õppesisu

Jrk	Teema	Õpitulemused Kursuse lõpul õpilane:	Õppesisu
1.	Perekond	1) kirjeldab perekonna ja peresuhete muutumist aegade vältel; 2) selgitab kooselu ja perekonna vormide mitmekesisust, analüüsides nende eeliseid ning puudusi; 3) analüüsib perekonna funktsioone indiviidi ja ühiskonna seisukohast ning selgitab, kuidas oleneb nende täitmine igast pereliikmest; 4) selgitab perekeskse ja individualistliku perekäsitluse olemust.	Perekond. Perekonna minevik, olevik ja tulevik. Kooseluvormid. Perekonna eri vormid. Perekonna funktsioonid indiviidi ja ühiskonna seisukohast. Perekeskne ja individualistlik perekäsitlus.
2.	Püsisuhe	1) kirjeldab püsisuhte loomist ja säilimist mõjutavaid tegureid ning tähtsustab positiivseid tundeid ja negatiivsete tunnetega toimetulekut turvalise püsisuhte alusena; 2) mõistab püsisuhtest tulenevat vastutust ning kirjeldab toimetulekuviise lähisuhete lõppemise korral; 3) kirjeldab armastuse olemust, võttes aluseks armastuse liigituse; 4) selgitab seksuaalsuhete seotust armastusega ning turvalise ja vastastikku rahuldust pakkuva seksuaalkäitumise põhimõtteid inimsuhetes; 5) kirjeldab, kuidas mõjutavad ühiskond ja kultuur suhtumist seksuaalsusesse ning seksuaalsuhetesse.	Lühi- ja pikaajaline suhe. Püsisuhte loomine ja säilitamine. Püsisuhte püsimumist mõjutavad tegurid. Tunded ja püsisuhe. Püsisuhtest tulenev vastutus. Toimetulek suhete lõppemisega. Armastuse olemus ja liigid. Seksuaalsuhted. Turvaline seksuaalkäitumine. Ühiskonna ja kultuuri mõju suhtumisele seksuaalsusesse.
3.	Abielu	Kursuse lõpul õpilane: 1) analüüsib registreeritud ja vabaabielu võimalikke eeliseid ning puudusi; 2) selgitab abieluga seonduvate tavade ja kommete tugevdavat ning toetavat mõju inimsuhetele; 3) mõistab lähedase sotsiaalse võrgustiku tähtsust abielu toetava süsteemina; 4) kirjeldab abielu perioode ning abieluga kohanemist ja rahulolu mõjutavaid tegureid;	Abielu: registreeritud abielu ja vabaabielu. Abielu, tavad ja kombed. Abielu toetav lähedane sotsiaalne võrgustik. Abieluline kohanemine. Abielu perioodid. Abielulise rahulolu muutused kooselu jooksul. Abielusuhtest tulenevad

		5) selgitab abielusuhtest tulenevaid õigusi ja kohustusi.	õigused ja kohustused.
4.	Lapsevane maks olemine	1) kirjeldab lapsevanemaks olemist, lähtudes selle komponentidest; 2) analüüsib vanemate kasvatuslikust rollist tulenevat vastutust lapse kasvatamisel; 3) analüüsib vanemate kasvatusstiile, lähtudes lapse arengu toetamisest kodukasvatuses; 4) selgitab tegureid, mis mõjutavad inimese reproduktiivtervist; 5) kirjeldab tõhusaid meetodeid, mis aitavad planeerida rasedust soovitud ajal; 6) selgitab planeerimata rasedusega kaasnevat valikuid ning neid mõjutavaid tegureid.	Lapsevanemaks olemine ja selle komponendid: bioloogiline, juriidiline, psühholoogiline, sotsiaalne. Vanemate roll ja vastutus lapse kasvatajana. Vanemate kasvatusstiilid. Pereplaneerimine ja seda mõjutavad tegurid. Planeerimata rasedus.
5.	Laps	1) selgitab laste arengulisi vajadusi varajases lapseas ja vanemate osa nende rahuldamisel; 2) selgitab lapse ja vanema vahelise kiindumussuhte olemust ning vanemate mõju selle kujunemisele; 3) analüüsib kodukasvatuse olemust ja tähtsust lapse arengus.	Lapse areng ja vanema osa selles. Kiindumussuhe lapsega ning vanemate mõju selle kujunemisele. Kodukasvatuse olemus, eesmärgid ja osa lapse arengus.
6.	Kodu ja argielu	1) teadvustab kodu kui turvalise elukeskkonna mõju inimese ja tema lähisuhete arengule; 2) selgitab ning oskab näha võimalusi pereliikmete vajaduste ja väärtustega arvestamiseks ning vastastikuseks toetuseks ja abiks; 3) kirjeldab pereliikmete rollide ja rollinõuete kokkuleppelisust ja paindlikkust ning nende mõju peresuhetele; 4) demonstreerib õpitu olulisust tõhusaid lahkumise lahendamise viise peres; 5) kirjeldab tegureid, mis mõjutavad pereliikmete füüsilist, emotsionaalset, sotsiaalset ja vaimset tervist ja tervislikku eluviisi, ning selgitab võimalusi neid säilitada ja parandada; 6) teab, kuidas sõltuvus erinevatest ainetest või tegevustest mõjutab peresuhteid, ning selgitab kaassõltuvuse olemust; 7) oskab seada tervise edendamiseks seonduvaid eesmärgi nii enda, perekonna	Kodu ja selle loomine. Kodu kui elukeskkond. Pereliikmete vajadused ja väärtused ning nende arvestamine. Sallivus suhetes. Rollide jaotumine peres. Abistavad suhted peres. Suhtlemine peres. Lahkhelid peres ning nende lahendamise võimalused. Perekond, inimese tervis ja tervislik eluviis. Terviseriskid ning nende ennetamine üksikisiku, perekonna ja kogukonna tasandil. Lahkumine ja lahutus. Lein ja toimetulek sellega. Perekondlike suhete säilitamine.

		kui ka kogukonna tasandil; 8) teadvustab lahkumineku ja lahutuse põhjusi ning tagajärgi; 9) teadvustab leina olemust ning leinast ülesaamise võimalusi; 10) väärtustab perekondlike suhete säilimist ja perekonda.	
7.	Perekonna majanduselu ja õigusaktid	1) oskab kavandada pere eelarvet ning mõistab iga pereliikme õigust oma ajale, ruumile ja materiaalsele kulutustele, arvestades teisi; 2) teab põhilisi pereelu ja laste elu reguleerivad seadusi.	Pere eelarve ja materiaalsed ressursid peres. Abielu ja laste elu reguleerivad seadused.
8.	Perekond inimese elus	1) selgitab perekonna tähtsust inimese jaoks elu erinevatel perioodidel; 2) selgitab põlvkondi ühendavate sidemete tugevdavat ja toetavat mõju pereelule; 3) väärtustab perekonnaelu positiivset rikastavat mõju inimese lähisuhete võrgustikus.	Perekonna tähtsus inimese elu erinevatel perioodidel. Side põlvkondade vahel. Õnn ja perekonnaelu.

Inimeseõpetuse valikkursus „Psühholoogia”

1. Õppe- ja kasvatusesmärgid

Gümnaasiumi valikkursuse eesmärgid on toetada tervikliku, iseseisva ja teisi arvestava inimese kujunemist, taotledes, et õpilane omandab teadmisi psühholoogia põhiliste seaduspärasuste ja nende uurimise kohta ning mõistab nende rakendamise võimalusi igapäevaelus, väärtustades neid.

2. Kursuse lühikirjeldus

Põhikooli vältel on õpilastel eelkõige inimeseõpetuse erinevate kursuste raames olnud võimalik omandada igapäevaelus toimetulekuks vajalikke teadmisi psühholoogiast. Kursus „Psühholoogia” loob terviku, mõtestades seni omandatud kõrgemal tasemel, kusjuures rõhk on olulistel uurimustel ja katsetel, millega psühholoogilised teadmised on saadud. Samuti omandatakse valmidus mõista ning analüüsida enda ja teiste käitumist, toetudes põhilistele psühholoogilistele seaduspärasustele.

Kursuse läbimisel kujuneb õpilastel arusaam psühholoogiast kui inimese tunnetust ja käitumist uurivast teadusest.

Kursuse teemade valikul on toetutud uurimustele ja katsetele, mis annavad valmiduse mõista psühholoogiateadmiste rakendamise võimalusi eelkõige enda ja teiste käitumise seletamiseks.

Samuti kujuneb arusaam psühholoogiast teadusena, mis aitab mõista inimese olemust tervikuna ning seda, kuidas ta koos teistega tegutseb. Kursus toetab eelkõige õpilaste enesemääratlus-, sotsiaalse ja õpipädevuse kujunemist.

Õppetegevuse valikul lähtutakse inimeseõpetuse üldisest eesmärgist, et toetada õpilase isiksuse arenemisele ning sotsialiseerumisele kaasa aitavate teadmiste, oskuste ja hoiakute kujunemist.

Õppetegevused on aine eesmärkidest lähtuvalt õpilase jaoks mõistetavad ja tähenduslikud ning toetavad arusaama õpitava vajalikkusest. Kogu ainekäsitus on võimalikult elulähedane.

Kursuse õppesisu käsitletakse psühholoogiaalaste teadmiste allikatest ning nende teadmiste igapäevaelus rakendamise võimalustest lähtudes.

Arvestades õpilase vanuseastet, on olulised kolm valdkonda:

- 1) avar metoodiline repertuaar, sealhulgas aktiivõppemeetodid (nt arutelud, rollimängud, rühmatööd, paaritööd, juhtumianalüüsid, ajurünnakud jne) ning praktilised ülesanded (nt katsed, vaatlused, intervjuud jne), mis võimaldavad õpilastel ise avastada ja oma kogemusele tuginedes uurida psühholoogia olulisemaid seaduspärasusi ning mõista teoreetilisi teadmisi;
- 2) individuaalse ja kollektiivse õppe võimaldamine;
- 3) õppe sidumine koolivälise eluga (nt projektitööd, uurimistööd, kohtumised erinevate inimestega jne), kusjuures õppemeetodi valik sõltub konkreetsest õpieesmärgist.

Psühholoogias õpitakse teatud teemasid ülevaate korras ning teatud teemasid sügavuti. Teemasid võib käsitleda nii üksteisele järgnevatena kui ka integreerituna, et saavutada oskuste-, teadmiste ja väärtustepõhised õpitulemused.

Teistest õppeainetest on kursus tihedalt seotud loodusvaldkonna ja teiste sotsiaalvaldkonna ainetega.

3. Gümnaasiumi õpitulemused

Gümnaasiumi lõpetaja:

- 1) mõistab inimese taju, tähelepanu, mälu, õppimise, mõtlemise, emotsioonide, motivatsiooni, isiksuse, vaimsete võimete ja sotsiaalsete protsesside põhilisi seaduspärasusi ning tunneb neid enda ja teiste käitumises;
- 2) teab psühholoogias kasutatavaid põhilisi uurimismeetodeid ning eristab teaduslikku teadmist tavateadmistest;
- 3) tunneb igapäevaelus kasutusel olevaid psühholoogiaga seotud mõisteid ja kontseptsioone;
- 4) oskab rakendada psühholoogia seaduspärasusi enda õppimise analüüsimisel ja õpioskuste arendamisel;
- 5) mõistab inimeste erinevuste päritolu ja individuaalsust ning väärtustab individuaalseid ja kultuurilisi erinevusi;
- 6) analüüsib põhiliste sotsiaalsete protsesside mõju inimese käitumisele igapäevaelus;
- 7) mõistab ja kirjeldab psühholoogiateadmiste rakendamise võimalusi igapäevaelus.

4. Õppetegevus

Õppetegevust kavandades ja korraldades:

- 1) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, õppeaine eesmärkidest, õppesisust ja oodatavatest õpitulemustest ning toetatakse lõimingu teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
- 2) taotletakse, et õpilase õpikoormus (sh kodutööde maht) on mõõdukas, jaotub kursuse ulatuses ühtlaselt;
- 3) võimaldatakse õppida individuaalselt ja üheskoos teistega (iseseisvad, paaris- ja rühmatööd), et toetada õpilaste kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks;
- 4) kasutatakse diferentseeritud õppeülesandeid, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust, aitavad õpitut süvitsi mõista ning suurendavad õpimotivatsiooni;
- 5) rakendatakse nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid;
- 6) laiendatakse õpikeskkonda: sotsiaal-kultuuriline keskkond, arvutiklass, labor, asutused, muuseumid, näitused jne;

- 7) kasutatakse erinevaid õppemeetodeid, sh aktiivõpet: arutelud, diskussioonid, juhtumianalüüsid, paaristööd, projektõpe, rollimängud, rühmatööd, väitlused, õpimapi ja uurimistöo koostamine, praktilised ja uurimistööd (nt töölehtede täitmine, loovtööde kirjutamine, infootsingud teabeallikatest) jne;
- 8) arvestatakse õpilaste ja kohalikku eripära ning ühiskonnas toimuvaid muutusi, millele loob aluse õppesisu esitus kohustuslike ning süvendavate ja laiendavate teemade kaudu;
- 9) arendatakse õpilaste teadmisi, oskusi ja hoiakuid;
- 10) võimaldatakse siduda õpet koolivälise eluga ning ainekäsitus on võimalikult õpilaskeskne.

5. Füüsiline õpikeskkond

Psühholoogias lähtutakse gümnaasiumi riikliku õppekava üldosast ja teistest õpikeskkonda reguleerivatest õigusaktidest.

Kool korraldab valdava osa õppest klassis, kus on võimalused rühmatöökaks ja ümarlauavestluseks ning toetavad demonstratsioonivahendid. Õppe sidumiseks igapäevaeluga võimaldab kool õpet väljaspool klassi.

6. Hindamine

Hindamisel lähtutakse vastavatest gümnaasiumi riikliku õppekava üldosa sätetest. Hindamise põhiline ülesanne on toetada õpilase arengut, kujundades positiivset minapilti ja adekvaatset enesehinnangut, kusjuures oluline on õpilase enda roll hindamises, pakkudes võimalusi enesehindamiseks. Psühholoogias hinnatakse õpilaste teadmisi ja oskusi, kuid ei hinnata hoiakuid ega väärtusi.

Hoiakute ja väärtuste kohta antakse õpilasele tagasisidet. Kirjalikke ülesandeid hinnates arvestatakse eelkõige töö sisu, kuid parandatakse ka õigekirjavead, mida hindamisel ei arvestata. Õpitulemuste hindamise vormid on mitmekesised, sisaldades nii suulisi, kirjalikke kui ka praktilisi ülesandeid.

Suuliste ja kirjalike ülesannete puhul õpilane:

- 1) selgitab ja kirjeldab mõistete sisu ning nende seoseid;
- 2) selgitab oma arvamusi, hinnanguid, seisukohti ja suhtumisi, seostades neid omandatud teadmistega ja igapäevaeluga;
- 3) eristab, rühmitab, võrdleb ja analüüsib olukordi, seisundeid, tegevusi ning tunnuseid lähtuvalt õpitulemustest;
- 4) demonstreerib faktide, mõistete ning seaduspärasuste tundmist lähtuvalt õpiülesannete sisust.

Praktiliste ülesannete puhul õpilane:

- 1) rakendab teoreetilisi teadmisi praktiliselt õpituatsioonis;
- 2) demonstreerib õpitulemustes määratud oskusi õpituatsioonis;
- 3) kirjeldab õpitulemustes määratud teadmiste ja oskuste rakendamist igapäevaelus.

7. Õpitulemused ja õppesisu

Jrk	Teema	Õpitulemused Kursuse lõpul õpilane:	Õppesisu
1.	Psühholoogi ateadus	1) kirjeldab teadusliku psühholoogia ja rahvapsühholoogia erinevusi; 2) eristab psühholoogia põhilisi harusid ning mõistab seoseid teiste teadustega;	Psühholoogia kui teadus. Teaduslik psühholoogia ja rahvapsühholoogia. Psühholoogia

		<p>3) teab psühholoogia põhilisi uurimismeetodeid (kirjeldavad, korrelatiivsed, eksperimentaalsed) ning toob näiteid psühholoogia teaduslike uurimuste kohta;</p> <p>4) väärtustab psühholoogiliste nähtuste seletamisel teaduslikku käsitlust.</p>	<p>uurimismeetodid.</p> <p>Psühholoogia harud ja seos teiste teadustega.</p>
2.	Tunnetuse ja tegevuse bioloogiline alus	<p>1) kirjeldab inimese perifeerse ja kesknärvisüsteemi ehitust ning talitlust;</p> <p>2) kirjeldab närviraku ehitust ja talitlust;</p> <p>3) selgitab meelelise tunnetuse olemust ja liigitab aistinguid, tuues näiteid igapäevaelust.</p>	<p>Inimese närvisüsteem: perifeerne ja kesknärvisüsteem.</p> <p>Närviraku ehitus ja talitus. Meeleelundid ja aistingud.</p>
3.	Taju ja tähelepanu	<p>1) selgitab taju ülesandeid ja tajukujundite tekkimist lähtuvalt taju omadustest;</p> <p>2) teab, kuidas võivad taju omadused (piirid, kujunemise aeg, kestus, püsivus, ruumiline ja ajaline vastasmõju) mõjutada tajukujundi tekkimist;</p> <p>3) kirjeldab ja toob näiteid tajuliikide (sügavus-, liikumis- ja ruumitaju) kohta;</p> <p>4) eristab tahtlikku ja tahtmatut tähelepanu ning kirjeldab nende mõju oma õpitegevusele.</p>	<p>Taju ja selle omadused. Tajukujundi tekkimine.</p> <p>Tajuliigid: sügavus-, liikumis-, ruumitaju.</p> <p>Tahtlik ja tahtmatu tähelepanu.</p>
4.	Mälu	<p>1) kirjeldab töömälu ja pikaajalist mälu ning toob näiteid nende olemasolu kohta, toetudes teaduslikule käsitlusele;</p> <p>2) kirjeldab ja toob isiklikest kogemustest näiteid episoodilise, semantilise ja protseduurilise mälu kohta;</p> <p>3) kirjeldab tähelepanu, infotöötuse sügavuse ja info kokkupakkimise mõju informatsiooni salvestamisele mälus;</p> <p>4) teab unustamise põhjusi ning kirjeldab meenutamise tõhusamaks muutmise teid õpitegevustes.</p>	<p>Mälu. Töömälu ja pikaajaline mälu.</p> <p>Episoodiline, semantiline ja protseduuriline mälu.</p> <p>Mäluprotsessid: salvestamine, meenutamine, unustamine.</p>
5.	Õppimine	<p>1) teab, mis on õppimine, ning selgitab, kuidas omandatakse teadmisi ja oskusi;</p> <p>2) teab ja kirjeldab erinevaid õppimise viise: harjumine, tingimine, sotsiaalne õppimine, teadmiste konstrueerimine;</p> <p>3) toob näiteid õppimise viiside rakendumise kohta õpitegevustes ning oskab analüüsida oma õpitegevusi.</p>	<p>Õppimine, teadmised ja oskused.</p> <p>Õppimise viisid: harjumine, tingimine, sotsiaalne õppimine, teadmiste konstrueerimine.</p>
6.	Mõtlemine	<p>1) eristab ja kirjeldab mõtlemise elemente (kujundeid, mõisteid ja skeeme) ning selgitab keele ja mõtlemise seoseid;</p> <p>2) teab probleemide lahendamise etappe ja takistusi probleemide lahendamisel, tuues</p>	<p>Mõtlemine.</p> <p>Mõtlemise elemendid: kujundid, mõisted, skeemid.</p> <p>Keel ja mõtlemine.</p>

		<p>näiteid protsessi kirjelduse ja takistuste kohta;</p> <p>3) kirjeldab teadmiste ja kogemuste mõju probleemide lahendamisele ning loovale mõtlemisele ning toob isiklikust kogemusest näiteid selle kohta;</p> <p>4) kirjeldab õppeülesandeid, läbides probleemi lahendamise etappe ja takistusi õppeülesande käigus, ning analüüsib probleemilahendust tagasiivaateliselt.</p>	<p>Probleemide lahendamine ja loov mõtlemine.</p>
7.	Emotsioonid ja motivatsioon	<p>1) teab, mis on emotsioon ja millised on põhiemotsioonid, ning kirjeldab, kuidas emotsioonid väljenduvad füsioloogiliselt, tunnetuslikult ja käitumises;</p> <p>2) väärtustab emotsioonide väljendusviise, mis ei kahjusta ennast ega teisi, ning demonstreerib neid õpituatsioonis;</p> <p>3) selgitab vajaduste, eesmärkide ja motivatsiooni seoseid;</p> <p>4) demonstreerib õpituatsioonis oskust seada lühi- ja pikaajalisi eesmärke ning planeerida nende saavutamiseks vajalikke tegevusi;</p> <p>5) selgitab ja toob näiteid bioloogilise ja kultuurilise motivatsiooni avaldumisvormide kohta;</p> <p>6) kirjeldab inimese saavutusvajaduse rahuldamise võimalusi erinevates tegevusvaldkondades.</p>	<p>Emotsioon. Emotsiooni komponendid. Põhiemotsioonid ja emotsioonide väljendamine. Vajadused, eesmärgid ja motivatsioon. Bioloogiline ja kultuuriline motivatsioon. Saavutusvajadus.</p>
8.	Individaalsed erinevused	<p>1) kirjeldab isiksuse viiefaktorilist käsitlust, tuues selle kohta näiteid;</p> <p>2) selgitab pärilikkuse ja keskkonna osa isiksuseomaduste kujunemises;</p> <p>3) teab isiksuseomaduste mõõtmise põhilisi meetodeid psühholoogias;</p> <p>4) toob näiteid üld- ja erivõimekuse väljendumise ning rakendamise võimaluste kohta inimestel;</p> <p>5) selgitab intelligentsuskoefitsiendi tähendust;</p> <p>6) mõistab normi ja hälbevuse suhtelisust ning väärtustab inimeste erinevusi.</p>	<p>Isiksus, isiksuseomadused. Isiksuse bioloogilised alused.</p> <p>Vaimsed võimed: üldvõimekus ja erivõimekused. IQ. Individaalsed erinevused, norm ja hälbivus.</p>
	Sotsiaalsed protsessid	<p>1) selgitab kultuurilise ja rahvusliku identiteedi kujunemise mehhanisme;</p> <p>2) analüüsib, kuidas esmamulje, eelarvamused ja stereotüübid mõjutavad inimeste sotsiaalset taju, ning toob selle kohta näiteid;</p> <p>3) analüüsib rühmas toimuvate protsesside (sünergia, vastutuse hajumise,</p>	<p>Sotsiaalne võrdlemine ja identiteet.</p> <p>Sotsiaalne taju.</p> <p>Esmamulje, eelarvamused, stereotüübid.</p>

		konformsuse, rühmamõtlemise) mõju inimese käitumisele, seostades seda igapäevaeluga; 4) väärtustab vajadust seista vastu rühmasurvele, mis õhutab ennast ja teisi kahjustavalt käituma.	Rühmaprotsessid – sünergia, vastutuse hajumine, konformsus, rühmamõtlemine.
9.	Psühholoogia rakendused	Kursuse lõpul õpilane: 1) selgitab psühholoogia tööd eri valdkondades ning teadvustab eetilisi printsiipe psühholoogias; 2) mõistab psühholoogiategadmiste olulisust ning väärtuslikkust enda ja teiste käitumise seletamisel.	Psühholoogia elukutse ja psühholoogia rakendused. Psühholoogiategadmiste rakendamine igapäevaelus.